

Wederopbouw van Afghanistan vanuit Afghaans perspectief

Sander Oude Hengel

Op het hoofdkwartier van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie vond eind september het zogeheten 'NATO-Afghan student forum' plaats. Op uitnodiging van NAVO's *Public Diplomacy Division* wisselden dertig studenten uit NAVO-landen en tien studenten uit Afghanistan met elkaar van gedachten over de wederopbouw en toekomst van Afghanistan. Sander Oude Hengel, één van de Nederlandse deelnemers aan het forum, interviewde vier Afghaanse deelnemers voor *Atlantisch Perspectief*.

Hoe is het leven in Afghanistan op dit moment?

"Ik denk dat het goed is", antwoordt Zuhra Malikzay met enige twijfel. Zuhra, één van de twee vrouwelijke Afghaanse deelnemers, vertelt dat haar leven de afgelopen paar jaar sterk veranderd is. In positieve zin wel te verstaan. "Een aantal jaren geleden woonde ik nog in Pakistan, eerst in de hoofdstad Islamabad, later in Quetta en Peshawar." Op tweejarige leeftijd was Zuhra met haar familie vanuit Nangarhar, een oostelijke provincie van Afghanistan grenzend aan Pakistan, uit vrees voor het talibanregime naar Islamabad gevlucht. Begin 2002, kort nadat Hamid Karzai als interim-president was beëdigd, keerde ze met haar familie terug naar Afghanistan. Ze vertelt dat ze tot die tijd van de Afghaanse cultuur was afgesneden: "Ik kon geen Afghaanse televisie kijken. We waren onze cultuur en nationale identiteit kwijt. We wisten weinig van ons land en onze cultuur." Volgens de twintigjarige studente economie is er sinds december 2001, toen de interim-regering aantrad, veel veranderd. "De economie gaat er op vooruit. En ook voor vrouwen is er veel verbeterd." Naast haar voltijd studie aan de Universiteit van Kaboel, is ze bijvoorbeeld zelf als vrijwilliger actief bij de International Planned Parenthood Foundation (IPPF) – een mondiale non-profit organisatie die zich sterk maakt voor gezinsplanning en streeft naar rechtvaardigheid, gelijkheid en *empowerment* van vrouwen.

Maar evenals haar medestudenten is ze ook ontevreden over de huidige politieke situatie. Ondanks de geboekte vooruitgang op bepaalde terreinen is er veel kritiek op de huidige regering, stelt ze. "Ik heb samen met mijn vader en oom campagne gevoerd voor Karzai, en op hem gestemd. Maar ik ben zwaar teleurgesteld." Volgens Zuhra is de huidige president geen goede bestuurder. Ook zijn er volgens haar veel economische problemen, bijvoorbeeld in de industrie. "Goedkope Chinese producten verdringen onze eigen producten." Wat volgens de tweedejaars economiestudente voorkómen had kunnen worden als de regering importtarieven had ingesteld. Ook investeert de regering-Karzai in verkeerde producten, betoogt Zuhra. "In Afghanistan heeft slechts zes procent van de mensen elektriciteit. We hebben veel rivieren en watervallen, daar kunnen we toch stroom uit winnen? Een groot land met relatief weinig inwoners moet toch aan de eigen energiebehoefte kunnen voldoen?" Ze vertelt dat haar land elektriciteit uit Tadzjikistan importeert, wat volgens haar tot onnodig hoge energieprijzen leidt die voor de arme bevolking moeilijk op te brengen zijn. "Dit soort basisvoorzieningen zijn erg belangrijk," aldus Zuhra.

Een ander voorbeeld dat de jonge Afghaanse aanhaalt zijn de salarissen van leraren, die volgens haar flink opgeschroefd zouden moeten worden. "Er worden mooie scholen gebouwd, maar de leraren krijgen maar veertig dollar per maand betaald. Hoe kan men dan goede kwaliteit verwachten? Dat is te weinig." Een belangrijke oorzaak van het geringe vertrouwen in de regering-Karzai is de wijdverbreide corruptie, daar zijn de Afghaanse studenten het allen over eens. Een afgevaardigde van het Afghaanse parlement, Omar Kabir (om veiligheidsredenen wil hij niet dat zijn echte naam vermeld wordt), beaamt dit. Volgens hem zou de regering deze kritiek van de bevolking eens ter harte moeten nemen. Maar dat is niet zo makkelijk legt hij uit, aangezien "zowel hoog- als laaggeplaatste functionarissen

binnen de regering en het parlement bij corruptie betrokken zijn.” Een probleem daarbij is dat overheidsdienaren maar 2000 ‘Afghani’ per maand betaald krijgen. Dat staat ongeveer gelijk aan 40 dollar. “Daar kunnen mensen nauwelijks van leven. Zelf betaal ik bijvoorbeeld al 200 dollar per maand aan huur.”

In de westerse media wordt het beeld geschetst dat de veiligheidssituatie in Afghanistan sterk verslechtert. Wat is jouw ervaring?

Ondanks het feit dat er regelmatig zelfmoordaanslagen plaatsvinden en zogeheten bermbommen afgaan, is volgens Zuhra de veiligheidssituatie niet overal slecht te noemen. “De aanslagen doen zich slechts op bepaalde plaatsen voor. Daar waar de ISAF-troepen zich bevinden. Ik loop veel door de stad Kaboel. En heb in mijn hele leven nog nooit een aanslag van dichtbij meegemaakt.”

Mamoon Chakhansuri, een 23-jarige student economie, is duidelijk minder optimistisch dan veel van zijn medestudenten. Zowel de regering-Karzai als de internationale gemeenschap hebben volgens hem hun beloftes niet kunnen waarmaken. Net als veel andere Afghanen keerde Mamoon, na jaren in Pakistan te hebben gewoond (op de vlucht voor de taliban), begin 2002 terug naar zijn moederland. “We keerden terug naar Afghanistan omdat we optimistisch waren. Ten tijde van het talibanregime was het leven namelijk donker”, verklaart hij. “Er was nauwelijks onderwijs, je was niet vrij en er was geen muziek. De aanstelling van de nieuwe interim-regering bood nieuwe kansen, een nieuwe toekomst.” Maar in tegenstelling tot de meeste Afghaanse deelnemers aan het forum ziet hij de toekomst nu somberder in dan een paar jaar geleden. Toen de taliban nog aan het bewind waren, vertelt hij, hoefde je over veiligheid op straat minder zorgen te maken dan nu. “De huidige situatie is verre van goed te noemen. In verschillende provincies vinden regelmatig zelfmoordaanslagen plaats. In psychologisch opzicht hebben de taliban de oorlog haast gewonnen, omdat de bevolking bang is zich op straat te vertonen. Met name de verbindingswegen tussen de grotere steden in het zuiden zijn niet veilig. Overdag controleren de taliban de wegen, alsof ze nog steeds aan de macht zijn.”

Omar Kabir legt uit dat de invloed van de taliban nog steeds erg groot is. Hij geeft een voorbeeld: voor vertrek naar Brussel had hij het Ministerie van Buitenlandse Zaken ingelicht over zijn voornemen aan de NAVO-conferentie deel te nemen. Kort daarna werd hij door onbekende personen aangesproken. “ ’s Avonds kwam er een aantal mensen naar mijn huis, en klopten op mijn deur. Maar ik heb niet open gedaan.” Ze lieten een handgeschreven brief achter waarin ze hem van spionage beschuldigden. Een aantal van hen ging naar zijn familie en vertelde hen dat Omar naar de NAVO in Brussel ging. “Ik snap niet hoe ze er achter zijn gekomen. Alleen een paar mensen in het parlement en het ministerie wisten er van. Daar zitten blijkbaar ook taliban. Mijn moeder kreeg een briefje waarop stond: ‘Uw zoon spioneert voor de NAVO.’ Mijn broer verdedigde mij en werd in elkaar geslagen.” De inlichtingendienst van de taliban is “goed geïnformeerd.” In het parlement en in de regering maakt ongeveer twintig procent van de leden deel uit van de taliban, aldus Omar. “Ze zeggen dat ze de banden met het verleden hebben verbroken, maar dat lijkt me niet. Ze stemmen altijd tegen voorstellen die de taliban benadelen.”

Volgens mediaberichten winnen de taliban aan populariteit onder de bevolking. Hoe komt dat?

Volgens Mamoon zijn hier twee redenen voor. Ten eerste vallen er in zuidelijke regio's, daar waar de ISAF-troepen in gevecht zijn met de taliban, “veel onschuldige slachtoffers.” Bovendien is de bevolking, die volgens Mamoon weinig onderwijs genoten heeft, “makkelijk manipuleerbaar.” In de provincie Helmand bijvoorbeeld, vertelt hij, wordt de bevolking verteld dat de Engelse strijdkrachten wraak nemen op hun nederlaag in de achttiende eeuw. Medestudent Ahmad Waheed Sahek beaamt dit: “De taliban misbruiken de onvrede en

emotionele gevoeligheden van de lokale bevolking. Dit is iets waar de NAVO en de rest van de internationale gemeenschap zich bewust van moeten zijn. De taliban vertellen de bevolking onder meer dat de buitenlandse troepen hun opiumvelden willen afpakken.”

Ondanks zijn pessimisme voorspelt Mamoon dat in de toekomst niet veel mensen de taliban zullen steunen. “De mensen zijn de opeenvolgende oorlogen in Afghanistan beu. Ze willen dat er vrede komt. Als de NAVO- of ISAF-troepen veiligheid kunnen garanderen, hoewel dat niet makkelijk zal zijn, zal de bevolking hen steunen,” aldus Mamoon. “De mensen zijn niet persé voorstander van de taliban,” vult Zuhra aan, “maar als de ISAF-troepen, of de Afghaanse politie of het nationale leger geen veiligheid kunnen garanderen, is groeiende steun voor de taliban onvermijdelijk.” Als de taliban sterker blijken, is voor veel mensen “de keuze makkelijk gemaakt.”

Een gebrek aan juiste informatie over wat de NAVO en ISAF-troepen daadwerkelijk doen, is volgens de Afghaanse studenten een belangrijke oorzaak van de groeiende populariteit van de taliban. Hier ligt volgens hen een belangrijke taak voor de internationale gemeenschap. Ahmad Waheed Sahek, student economie en tevens voorzitter van de Afghaanse tak van de internationale jongerenorganisatie AIESEC, meent dat de internationale troepenmacht haar boodschap niet helder genoeg heeft gepresenteerd. “Het is erg belangrijk dat de communicatie tussen de NAVO en de lokale bevolking beter verloopt. Voor zover ik weet is de perceptie van de lokale bevolking anders dan de NAVO denkt. Ze zit op een andere golflengte.” De 25-jarige student is er zelf van overtuigd dat de troepen hun best doen om vrede en stabiliteit te bewerkstelligen, maar “veel mensen denken daar anders over, ze zijn niet goed ingelicht. Daarom moet er meer communicatie op grondniveau komen met de lokale bevolking. Men moet met de mensen om tafel gaan zitten.” Een aanzienlijk deel van de bevolking, ook in de zuidelijke regio’s, heeft volgens hem toegang tot de media. “Kranten en andere publicaties zijn dan ook een belangrijke eerste stap.” Maar het probleem blijft bestaan dat veel Afghanen niet kunnen lezen of schrijven,” zegt Ahmad. “Daarom is het belangrijk dat deze mensen op een directe wijze geïnformeerd worden.”

Ahmad woonde het grootste deel van zijn leven in de provincie Kandahar, maar tegenwoordig woont en studeert hij in Kaboel. Soms, als de veiligheid het toelaat, gaat hij bij zijn familie op bezoek. Zijn vrienden en familie in Kandahar, met wie hij nog regelmatig contact onderhoudt, hebben echter “een ander beeld” dan hij. “Zij denken op een andere manier. Hun leven is onzeker. Iedereen in hun naaste omgeving en ook zijzelf lopen dagelijks gevaar.” Parallel aan de militaire operaties, vinden ze dat er nog steeds te weinig ontwikkelingsprojecten op het gebied van onderwijs en infrastructuur zijn opgezet, aldus Ahmad. Ook Zuhta Malikzay erkent dat sommige van haar familieleden en vrienden in de provincie Nangarhar er anders over denken dan zijzelf. “Ze denken niet allemaal dat de NAVO een bezettingsmacht is, toch haten sommigen de buitenlandse troepen. Ze vinden dat het leven onder de taliban beter was. In mijn optiek zijn ze een beetje fundamentalistisch.”

Hoe kan men de *hearts and minds*, zoals men dat noemt, van de Afghanen winnen?

Alle Afghaanse studenten zijn het erover eens dat het contact op lokaal niveau geïntensiveerd moet worden. “Via mullahs, stamoudsten of met gewone mensen praten is belangrijk. Overtuigen dat de NAVO geen bezettingsmacht is,” aldus Ahmad Waheed Sahek. Ook moet de internationale gemeenschap volgens hem duidelijk maken dat het niet louter een militaire operatie is. “De noodzaak van ontwikkelingswerk is groot. Er moeten scholen en wegen worden gebouwd. En mensen moeten toegang krijgen tot elektriciteit,” aldus Ahmad. Volgens hem is het belangrijk dat er meer sociale projecten in samenwerking met de lokale bevolking worden opgezet. Omar Kabir is ervan overtuigd dat de zogeheten Provinciale Reconstructie Teams van de NAVO daarbij een “belangrijk instrument” vormen om de bevolking aan hun zijde te krijgen.

Een NAVO-official betoogde tijdens het forum dat 'de huidige instabiliteit in Zuid-Afghanistan verbeterd kan worden als landen meer troepen naar Afghanistan sturen.' Ben je het hier mee eens?

“Ja,” zegt Ahmad, “op korte termijn wel. Maar op lange termijn moeten het nationale leger en de politie meer bevoegdheden krijgen. Een toename van het aantal soldaten lost het probleem niet op. Er wordt veel geld geïnvesteerd in de buitenlands troepen. Maar het is beter om het nationale leger te versterken, zeker op lange termijn.” En zich bewust van het wankle draagvlak in veel landen, betoogt hij: “Het aantal doden onder NAVO- of ISAF-soldaten zal daardoor ook afnemen.”

“Veel Europese studenten op het forum denken dat we zoveel mogelijk buitenlandse troepen in Afghanistan willen,” zegt Zuhra Malikzay. “Dit zou de wil van de Afghaanse bevolking zijn. Maar dat willen we helemaal niet, het omgekeerde zelfs. We willen dat de NAVO- en ISAF-troepen het nationale leger steunen. En dat ze Afghanen in dienst nemen, niet Europese soldaten.” Op de vraag of er meer ‘niet-westerse’ landen aan de wederopbouw van Afghanistan zouden moeten deelnemen, antwoordt Zuhra: “Ik ben er voorstander van dat meer moslimlanden aan de stabilisatiemacht meedoen, zoals Turkije nu al bijvoorbeeld. Landen als Tadzjikistan, Iran en Turkmenistan zouden ook kunnen, maar ook India, hoewel het niet overwegend islamitisch is. Alleen Pakistan niet.” Omar Kabir, afgevaardigde van het Afghaanse parlement, is het niet met haar eens: “De bevolking maakt een dergelijk onderscheid niet. De steun voor de taliban zal er niet door afnemen. Turkije maakt immers ook onderdeel uit van de stabilisatiemacht, en is een moslimland. Een dergelijke strategie zal niet voor een verbetering van de veiligheidssituatie zorgen.”

Wat zijn de grootste uitdagingen die Afghanistan de komende jaren te wachten staan?

“Pakistan”, zegt Zuhra zonder enige aarzeling. De buurlanden van Afghanistan, waaronder Pakistan, zijn volgens haar erg machtig. Ze legt uit dat in de Bonn-overeenkomst van eind 2001 werd vastgesteld dat het nationale leger uit 70.000 soldaten zou moeten bestaan. “Dat is te weinig gezien de interne instabiliteit en het gevaar voor sterke buuren als Pakistan.” Ten tweede is de Afghaanse economie te weinig zelfvoorzienend, zegt ze. “Behalve opium natuurlijk, dat verbouwen we zelf. Zelfs het water dat we drinken komt uit China of Pakistan.”

Volgens medestudent Mamoon zijn er niet tien of honderd, maar wel duizend problemen aan te wijzen. Hij noemt het gebrek aan veiligheid en het terrorisme als de twee grootste struikelblokken die succesvolle maatschappelijke vooruitgang in de weg staan. Evenals de andere studenten houdt hij hier Pakistan in grote mate verantwoordelijk voor. “De taliban zijn net muggen. Ze zullen je van verschillende kanten aanvallen. Als je de deur open laat staan zullen ze blijven komen. Je moet de deur dus dicht gooien en druk uitoefenen op diegene die deze muggen blijft steunen.” Mamoon pleit er dan ook voor dat de internationale gemeenschap de druk op Pakistan flink opschroeft. Met geld en trainingen steunt het land volgens hem de taliban op directe wijze en zal er voortdurend een nieuwe aanwas van strijders het land binnen trekken. Evenals Mamoon wijst Omar Kabir buurland Pakistan als schuldige aan. Maar hij betoogt dat er ook een interne oorzaak aan de toenemende instabiliteit ten grondslag ligt. Omar, een Tadzjiek afkomstig uit de Parwan-provincie, legt uit dat “in de zuidelijk gebieden, daar waar de meeste problemen zijn, overwegend Pashtuns wonen. De taliban komen uit deze gemeenschap voort. Daarom zie je voornamelijk in het zuiden toenemende steun voor de taliban”, verklaart hij. Na de Bonn-conferentie verwachtte de bevolking in deze gebieden concrete en significante resultaten te zien. Deze bleven echter uit. Daarom keert de Pashtun-gemeenschap zich nu tegen de regering en de internationale gemeenschap.” Zuhra, daarentegen, betoogt dat de oorzaak van de toenemende instabiliteit in de zuidelijke regio's toch vooral bij Pakistan gezocht moet worden. President Musharraf en de Pakistaanse inlichtingendienst ISI zetten “de taliban in om hun buurland Afghanistan te verzwakken.” Zelf lid van de Pashtun-gemeenschap

verklaart ze: “Ik haat Pakistan. Volgens Musharraf zorgen de Pashtuns ervoor dat de taliban aan kracht winnen.” Maar Pakistan is zelf de oorzaak van alle ellende, zegt Zuhra. “Het land is een vrijhaven voor terroristen. Ze kunnen daar in alle vrijheid trainen.”

Een ander groot probleem waar Afghanistan mee te kampen heeft, is de opiumhandel, aldus de Afgaanse studenten. Inkomsten uit de handel en transport van opium vormen volgens hen de belangrijke, zo niet de enige, inkomstenbron voor de taliban. “Als de opiumhandel aangepakt wordt, zal de taliban ook verzwakt worden,” betoogt Omar. Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan, legt hij uit: “Ik kan helaas geen namen noemen, maar ik verzeker u dat er hooggeplaatste figuren binnen de overheid actief betrokken zijn bij de opiumhandel. Zelfs binnen het kabinet zijn er mensen die dergelijke activiteiten steunen.” Bovendien is een aanzienlijk deel van de bevolking van de inkomsten uit opium afhankelijk. Volgens Waheed moet men de opiumproductie op korte termijn dan ook met rust laten. Hoe je het ook wendt of keert, “het overgrote deel van onze economie draait om opium. Veel mensen zijn er voor hun dagelijks onderhoud van afhankelijk.” Op lange termijn moet de regering in samenwerking met de internationale gemeenschap de opiumhandel langzaam afbreken, aldus Waheed. “En tegelijkertijd het onderwijs stimuleren. Men moet op zoek naar alternatieve middelen van bestaan. Irrigatiewerken opzetten. De internationale gemeenschap moet met een goed doordacht plan komen.” Maar tot op heden hebben de mensen geen andere keus, aldus Waheed.

Kun je de NAVO advies geven, zodat hun operaties de meeste kans van slagen hebben?

Zuhra: “Ze moeten onze cultuur en religie respecteren. Dat is heel belangrijk voor ons. Ze moeten onze stamoudsten en onze heilige Koran respecteren, anders zullen ze niet veel voor elkaar krijgen.” Veel aanslagen zijn volgens haar “een reactie op het onvermogen om de Afgaanse cultuur en religie te respecteren; ze zijn vooral emotioneel gedreven. Zo was er ook een jongen op mijn universiteit die zichzelf heeft opgeblazen. Deze mensen zijn gefrustreerd door de regering-Karzai en door wat ze in de media lezen. Ze vinden dat hun cultuur aangevallen wordt.” Mamoon gaat nog een stap verder. De taliban worden volgens hem op indirecte wijze gesteund door de internationale troepen. Want ze houden volgens hem geen rekening met de culturele gevoeligheden. “Er zijn genoeg verhalen bekend van soldaten die geen respect tonen. In hun zoektocht naar talibanstrijders trappen ze deuren van moskeeën in. En bij het fouilleren nemen ze niet genoeg respect in acht.”

De studenten Zuhra, Ahmad en Mamoon, evenals Omar Kabir, onderstrepen het belang van intensieve contacten op lokaal niveau. Omar: “Voorheen werd Afghanistan door één land of staat bezet. Nu er een internationale coalitie stabiliteit probeert op te bouwen, heb ik er vertrouwen in dat de operatie een succes wordt. Op voorwaarde dat de NAVO beter communiceert met de lokale bevolking. Daarom moet de NAVO ervoor zorgen dat de soldaten zich verstandig opstellen. Ze moeten zich goed gedragen. Door samenwerking met de provinciale raad, stamoudsten en mullahs moet men de lokale bevolking overtuigen dat de NAVO geen bezettingsmacht is. Bovendien moet de internationale gemeenschap ervoor zorgen dat het nationale leger zelfstandig zal kunnen opereren.” Dat zal echter nog jaren kunnen duren. Maar door het ‘NATO-Afghan forum’ “zijn we overtuigd dat de NAVO een lange termijnoperatie wil aangaan”, aldus Ahmad Waheed Sahek. Op de vraag hoe hij zijn toekomst voor zich ziet, antwoordt hij: “Dat is moeilijk te zeggen. Maar ik ben optimistisch. Na mijn studie wil ik in Afghanistan werken. Ik voel me verantwoordelijk voor mijn land. Maar ik verwacht ook dat de internationale gemeenschap mij daar bij steunt.”

Dhr. S. Oude Hengel is historicus.